

Jezus v svojem času

10. poglavje: Jezusov "proces"

Ecce Homo

Burka je trajala precej dolgo. Tedaj se je zopet prikazal Pilat. Zastrmel se je v Jezusa, kakršnega so pustili vojaki: s trnjem kronanega, ogrnjenega v škrlatni plašč, najbrž v chlamys (bojni plašč) kakega legionarja, škrlaten, kakor so bila škrlatna kraljeva oblačila pri kronanju, vsega omadeževanega in ubogega. V njem je vstala misel, upanje, da se bo morda zbudila v množici iskrica sočutja. Judje so grozeče čakali pri vhodu v grad, nagnjeni med okni in vrati; iz strahu pred postavno obrednim omadeževanjem, ki je zadelo vsakega, ki je prestopil poganski prag, si niso upali stopiti v Antonijo. Tedaj je Rimljan stopil mednje in jim znova ponovil: »Vedite, da ne najdem na njem krivde, da bi ga obsodil.« Nato je poskusil, kakšen bo učinek, in potisnil v ospredje Jezusa: »Glejte, človek!«

Ecce homo! Beseda, ki odmeva v vsem krščanskem izročilu in zbuja zanosni odmev. Ta trenutek, ko je stopil pred Jude, ki so s tuljenjem zahtevali njegovo smrt, je bil Jezus v resnici "mož bolečin", ki je po prerokovi napovedi vstal v spominu, ki je nosil na sebi vso človeško bedo in zapuščeno, žalostna podoba našega življenja. Vendar Pilat ni hotel povedati toliko; hotel je samo s sočutno kretnjo pokazati žalostno žrtev: toda v njegovi besedi je bila polnost tehtnejšega smisla, množici je pokazal vsega človeka in ona je zasovražila v njem svojo podobo. V 15. in 16. stoletju, ko se je umetnost bolj posvetila upodabljanju Kristusovega trpljenja romanska in gotska doba sta bili občutljivejši za njegovo veličastvo in njegovo slavo - so po nešteti cerkvah nastale podobe Ecce homo: v Amiensu, v Locronanu, v Albiju, v Ecouisu in v Saint-Florentinu, da navedemo samo primerke iz Francije, najdemo podobe bede, od katerih so nekatere prav pretresljive. V Jeruzalemu so skušali ugotoviti mesto, kjer so pokazali Jezusa množici: velik lok, z dvema manjšima ob strani, vse nedvomno iz rimske dobe, je do polovice vzdignjen v baziliko Ecce homo v samostanu Naše Gospe Sionske, druga polovica pa se vzpenja nad ulico. Lok, menijo, da je bil zgrajen za časa Hadrijana, ko so pod imenom Aelia Capitolina ponovno zgradili Jeruzalem; menijo, da je na

tem mestu pokazal Pilat Jezusa njegovim neusmiljenim preganjalcem.

Njegovo upanje pa ga je varalo. Komaj so Jezusa »veliki duhovniki in služabniki zagledali, so zavpili: ›Križaj ga, križaj ga!‹ Pilat jim reče: ›Vzemite ga vi in ga križajte; zakaj jaz ne najdem na njem nobene krivde.‹ Judje so mu odgovorili: ›Mi imamo postavo in po postavi mora umreti, ker se je delal Sina božjega.‹« Obtožba je torej prešla na versko področje: ali rimska oblast ni štivila judovske postave? Ali niso na ukaz oblasti usmrtili rimskega vojaka, ki je v posmeh Judov sežgal svete knjige? Jezus je govoril bogokletno ...

»Ko je Pilat slišal te besede, se je še bolj zbal.« V njem vidimo praznovernega Rimljana, ki so mu že ženine sanje razburile vest. Sin božji? Hudo vznemirljive besede... Vrnil se je v pretorij in ponovno zasliševal Jezusa: »Od kod si ti?« Jezus mu ni odgovoril. »Meni ne odgovarjaš?« je povzel Pilat. »Ali ne veš, da imam oblast, križati te, in imam oblast, oprostiti te?« Jezus je odgovoril: »Nobene oblasti bi ne imel nad mano. če bi ti ne bilo dano od zgoraj; zato ima tisti, ki me je tebi izročil, večji greh.«

Lahko si mislimo, da je Jezusov mir in vzvišenost njegovega nauka vedno bolj motila Pilata. Bolj ko kdajkoli bi hotel izpustiti preroka, ki se je skliceval na božjo oblast. Toda s trdnjavskega praga mu je prihajalo na ušesa vpitje Judov in besede, ki jih je slišal uradnik enega najnezaupljivejših rimskih cesarjev, mu nikakor niso mogli ugajati: »Ako tega oprostiš, nisi cesarjev prijatelj; vsak, kdor se dela kralja, se cesarju upira!« (Jan 19,1-12). Pilat gotovo ni bil brez značaja in zaradi tuljenja množice najbrž ne bi spremenil svojega mnenja. Iz vsega njegovega prejšnjega ravnanja vidimo, da je bil precej zvest tradicionalnemu načelu rimske pravičnosti, ki sta ga pozneje takole izrazila cesarja Maksimiljan in Dioklecijan: »Sodnik naj ne posluša praznega vpitja množice! Le prepogosto si žele osvoboditi krivca in obsoditi nedolžnega!« Judje pa so našli politični razlog, ki je moral nanj vplivati.

Filon pravi, da se je bal, da bi poslali v Rim odposlanstvo, ki bi ga obtožilo napak njegovega slabega vladanja, njegovega izsiljevanja, krivičnih odlokov in nečloveških kazni. Nadvse verjetno je, da je imel deželni oskrbnik v svoji upravi mnogo razlogov, zaradi katerih ni imel mirne vesti. Pa če bi bil tudi imel popolnoma mirno, se ne bi nič manj tresel ob misli na ovadbo. Tedaj, pravi Tacit, »so bili zakoni brez moči proti nasilju, spletki in denarju«, pod Tiberijem pa so še posebno »postali zaradi ovaduštva bič, kakor nekoč pregrehe«. - »Nisi cesarjev prijatelj!« Že pri samem tem stavku je Pilat gotovo začutil, kako se mu trese glava

na ramenih.

Treba bi bilo poguma, če bi hotel prezirati to točko in tvegati obrekljivo ovadbo, da reši nedolžnega. Poncij Pilat - in v tem je njegova prava krivda - ga ni imel. Znova je sedel na svoj sodni stol, nedvomno zato, da bi rešil svoj ugled. »Glejte svojega kralja . . .« je še rekel Judom. Toda oni so tulili: »Proč, proč, križaj ga!« Uradnik se je še zadnjič obotavljal: »Vašega kralja naj križam?« Toda ljudski glas je, naščuvan od velikih duhovnikov, odgovoril: »Nimamo kralja, razen cesarja!« Tedaj se je nehal upirati; izreči si ni upal niti sodbe: »Prepustil jim je Jezusa, da ga križajo.«

Kaj je mislil v trenutku, ko je dopustil, da se zgodi eno najsrამotnejših dejanj v zgodovini, razodevata dva stavka pri sv. Mateju (Mt 27,24-25): popustil je ljudskemu pritisku, vendar pa je hotel pokazati, da ne sprejema odgovornosti za svojo odločitev. »Vzel je vodo in si vpričo ljudstva umil roke.« Zelo star običaj, katerega pomen je jasen: v 5. Mojzesovi knjigi (21,6-7) ga vidimo v istem pomenu, kakor mu ga daje Pilat. Tudi pri Virgilu in Ovidu ga najdemo. Zato je vzkliknil: »Nedolžen sem pri krvi tega pravičnega, vi glejte!« Tedaj beremo v evangeliju pretresljivi odgovor ljudstva: »Njegova kri naj pride na nas in na naše otroke!«

Besno tuljenje nehote spominja na žalostno usodo Izraela v teku stoletij, na kri, ki neprestano curlja po Jezusovih ramah in na tisočkrat ponavljajoči se obupni krik, ki je kot odmev drugega krika. V tem je ena najglobljih tajen zgodovine, ki je povezana s poklicem izvoljenega ljudstva, z njegovo odklonitvijo, z njegovim uporom, pa tudi s tajnimi bodočih časov, ki jih omenja sv. Pavel (Pismo Rimljanom). Kristjan spričo okrvavljenega obličja judovskega naroda ne more pozabiti drugega, prav tako s krvjo in s pljunki pokritega obličja. Toda, ali ga ti obličji ne spodbujata bolj k usmiljenju kakor k sovraštvu? Nismo poklicani, da bi bili sodniki skrivnosti, ki določa tek stoletij. Ali ne bo tudi Jezus na križu molil za svoje rablje? »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!« (Lk 23,34). Tudi Cerkev na veliki petek prav tako prosi Boga »za Jude, da bi Bog odvezel zagrinjalo z njihovega srca«.

Tudi Pilata ni dolgo ščitila njegova plašna previdnost. Ko je pet let pozneje krivi prerok zbral na gori Garizim Samarijane, da bi slovesno razglasili začetek mesijanske dobe, jih je ukazal Pilat z vojaki razpršiti. Bilo je dosti mrtvih, toda deželni poglavar je nato svojo strogost še stopnjeval in je dal usmrtiti tudi ujetnike. Toda samarijansko odposlanstvo se je šlo pritožiti Pilatovemu

predstojniku, sirskega legatu Viteliju, ki je bil nedvomno že opozorjen na metode svojega podrejenega; pritožbo je sprejel in ukazal deželnemu poglavarju, naj se gre v Rim zagovarjat. Ko je prišel Pilat tja, je zvedel, da je Tiberij umrl. Ali je imela zadeva posledice? Ni znano. Po nekem izročilu naj bi bil Pilat izgnan v Vienne v Dofineji. Evzebij in Filon trdita, da je umrl nasilne smrti. V srednjeveških legendah je junak nenavadnih pustolovščin, vrednih včasih Danteja, kjer igra demon sko vlogo. Strahopetnost je redkokdaj poplačana.

Kdo je odgovoren?

Jezusa so torej prepustili njegovim sovražnikom in zgodilo se je, kar je napovedal. »Povzdignjen« je bil in je umrl na križu. Ali je mogoče izreči sodbo o tej žalostni, moremo ugotoviti, kdo je odgovoren zanjo?

Gotovo je popolnoma neumestno govoriti o "procesu". Tako v judovskem kakor v rimskem pravu je obtoženec razpolagal s številnimi in trdnimi jamstvi. Neovrgljivo je, da so v Jezusovem primeru nekatere predpise odkrito kršili, druge pa zvijačno ali zanikrno preobrnil. Zato je sploh nerazumljivo, kako je mogel Renan reči, da so se držali zakonitosti. V vsem judovskem postopku vidimo umetno ustvarjeno zaroto, da bi uničili človeka na osnovi namenov, ki morda niso bili popolnoma nečastni, kjer pa so se s popolnim prezirom pravičnosti posluževali pravnih sredstev. Kar zadeva rimsko dejanje, se odigrava zunaj kakršnihkoli običajnih formalnosti, ki so se jih sicer držali, brez natančne vestnosti, ki jo občudujemo pri pravu, ki je rodilo naše pravo. Prav lahko bi dopustili, da bi Pilat spoznal Jezusa krivega zločinov kaljenja javnega miru, pozivanja k družbenemu prevratu, nezakonitega združevanja in druge; toda vse kaže, da vsega tega ni bilo. Njegovo zasliševanje se ne dotika niti bistvenih točk in nikjer ni sledu obsodbe. Končno se bomo spomnili, da se Pilatu ni zdelo niti potrebno poročati o zadevi cesarju ali senatu; vsekakor poročila niso našli. Če hočemo razumeti Rimljanovo početje, moramo zadevo predstaviti v njen resnični okvir dogodka v kolonialni deželi. Predstavljajmo si deželnega poglavarja, ki mu privede črnsko pleme bebčka, ki ga nejasno obtožujejo čarovništva in stremljenja po kraljevski časti, pa si bomo zelo preprosto razložili, kar se nam sicer zdi neodpušljiva lahkomišljenost, nizkotna podlost in vnebovpijoča krivica - ali bolje povedano, takih primerov poznamo le preveč!

Kristjani, ki še danes ponavljajo v veroizpovedi: "trpel pod Poncijem Pilatom", ogrinjajo tega človeka, in samo njega, z večno sramoto. Materialno in pravno je

rimski uradnik za dejanje odgovoren: on je Jezusov rabelj. Toda moralno? Judom naklonjeni pisatelji, kakor Montefiore in Juster, se lahko sklicujejo na pravne dokaze in skušajo dokazati, da veliki zbor ni v resnici obsodil Kristusa na smrt, vendar namen in spletkarjenje sta le preočitna. Ker jim je oblast, pod katere pokroviteljstvom so bili, prepovedovala Jezusa usmrtiti, so judovski voditelji tako spletkarili, da Rimljan ni mogel ravnati drugače, ko da se je oprl na njihovo obsodbo. V izročilu, kjer nastopa veliko slavnih imen, posebno Bossuet, vzklika sv. Avguštín: »Pilát je bil deležen njihovega zločina v meri svojih dejanj, vendar je v primeri z njimi mnogo manj kriv«. * Ali se to pravi, da je treba s tem razumeti skupno odgovornost vsega judovskega ljudstva? Odgovornost takega naroda v odnosu do dejanj svojih voditeljev je nerešljiv problem. In kadar evangelij govori o "Judih", ali je treba pri tem misliti na "celoto Judov" ali pa samo na skupino duhovnikov in skrajnežev, ki so zagrešili zločin? ** Kristjanu ni še naprej potreba načenjati nerešljivega vprašanja odgovornosti ljudstva z ozirom na ravnanje njegovih voditeljev, ampak naj se raje vpraša, če ni bil Izrael v tej žalostni ponovni priči in podoba vsega človeštva ter ni predstavljal nasproti poslanstvu odrešenja "ne" vsega grešnega človeštva? Ali pa ni tedaj - čeprav se zde besede presenetljive - napisal Peguy globoke resnice: »Jezusa Kristusa niso križali Judje, ampak naši grehi«?

*Omeniti moramo v nekaterih sedanjih judovskih krogih tok misli, da bi se popolnoma ločili od vseskozi krivičnega izročila Toledoth Jeshua in stresli z ramen svojega ljudstva odgovornost za krivico. Tu pa se moremo vprašati, če s tem ne zavračajo nadnaravnega poslanstva izvoljenega izraelskega ljudstva, ki je prineslo svetu edinega Boga, ki je spočelo Mesija in s tem, da ga je odklonilo, dalo priliko za odrešenje. Vendar pa je v novi usmerjenosti nekaj, kar kristjane gane in jim zbuja spoštovanje. »Današnji Judje obžalujejo tragično Jezusovo smrt,« je zapisal eden od njih, Enelow. Nekateri so celo sprožili gibanje za obnovo procesa. Pripovedovali so, da je 1. 1953 zasedalo v Jeruzalemu judovsko sodišče, ki je Jezusu "vrnilo ugled". Prim. o tem vprašanju R. P. Bonsierven, *Les Juifs et Jésus, attitudes nouvelles*. Paris 1937.

**M. C. Laplatte v konferenci o tem, kako je bil Jezus obsojen, navaja študijo Lerouxa o "Odgovornosti v Kristusovem sodnem procesu", v "Cahiers sionistes" iz 1. 1947, in piše: kaj bi mislili o zgodovinarju, ki bi pripovedoval o smrtni obsodbi Ludovika XVI. in bi zapisal: »Kralj se je obrnil na Francoze in jim napravil pridigo, toda Francozi so ga preglasili s silnim vpitjem!« Mi bi takega zgodovinarja takoj popravili: »To vendar niso bili Francozi, marveč nekateri izmed Francozov.«